

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų veiklos apžvalga

2021

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų veiklos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2021

ISSN 2669-0543 (online)

Apžvalgą parengė
Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamento
Mokėjimų rinkos priežiūros skyrius

Pasiteirauti:
info@lb.lt

Nemokama informacijos linija +370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2022
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ELEKTRONINIŲ PINIGŲ ĮSTAIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ PRIEŽIŪRA

2021 m. elektroninių pinigų įstaigų (EPI) ir mokėjimo įstaigų (MI) sektoriaus branda ir toliau buvo vienu iš Lietuvos banko strateginių tikslų, taigi veiklą vykdančios įstaigos buvo skatinamos daugiau dėmesio bei išteklių skirti aktualiausioms sritims: pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos, nuosavo kapitalo ir klientų lėšų apsaugos reikalavimų vykdymui, vidaus kontrolės reikalavimams, atitikties stiprinimui. Siekdamas didesnės sektoriaus brandos, Lietuvos bankas organizavo konsultacinių renginių ciklą ir išsakė savo lūkesčius įstaigoms. Lietuvos bankas 2021 m. rudenį, siekdamas atkreipti EPI ir MI dėmesį į valdymo ir vidaus kontrolės kokybę, organizavo mokymų ir konsultacinių renginių ciklą šiomis [temomis](#). Periodiškai yra organizuojami atitikties susitikimai su EPI ir MI atstovais, atsakingais už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įgyvendinimą, siekiant aptarti Lietuvos banko identifikuojamas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikas.

Lietuvos bankas, siekdamas didinti sektoriaus brandą ir užtikrinti įstaigų atitiktį reikalavimams, EPI ir MI vadovams 2022 m. vasario 17 d., kaip ir [2021 m.](#), išsiuntė [Lūkesčių raštą](#), kuriuo šįkart siekiama aptarti klausimus, susijusius su veiklos planų vykdymu, licencinių paslaugų teikimu, veiklos modelio keitimu, klientų lėšų apsauga, vidaus auditu ir vidaus kontrole, rizikų (įskaitant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo bei informacinių ir ryšių technologijų bei saugumo) valdymu ir informacijos teikimu.

Veiklos modelio keitimas ir veiklos pradžia. Lietuvos bankas ypatingą dėmesį atkreipia į atvejus, kai finansų rinkos dalyvis nutaria keisti veiklos modelį. Tokiu atveju jis turėtų kreiptis į Lietuvos banką ir iš anksto informuoti apie numatomus pakeitimus. Atkreiptas įstaigų dėmesys į tai, kad licencijavimo metu licencijos papildymo naujomis licencinėmis paslaugomis ar įsigijimo atvejais teikiami verslo planai ir finansinės prognozės turėtų būti realūs bei praktiškai įgyvendinami. Įstaigos turėtų dėti visas pastangas ir realiais veiksmais kryptingai siektų pradėti ir vykdyti licencinę veiklą, aktyviai spręsti kylančias problemas ir ieškoti alternatyvių problemų sprendimo būdų.

Rizikų valdymas. Labai svarbu, kad, didėjant rizikai, lygiagrečiai būtų stiprinama veiklai būdingų rizikų valdymas, klientų pažinimo ir dalykinių santykių stebėsenos priemonės, procedūros ir išteklių. Finansinėms paslaugoms vis labiau keliantis į elektroninę erdvę, didėja ir su tuo susijusios grėsmės. Pavyzdžiui, 2021 m. padaugėjo pranešimų apie galimus įstaigų klientų sukčiavimo atvejus (investicinis sukčiavimas, fiktyvios elektroninės parduotuvės, tapatybės vagystės). Dėl to labai svarbu, kad EPI ir MI, sudarančios didžiąją dalį *FinTech* sektoriaus, tinkamai valdytų rizikas ir netaptų sukčių įrankiu pervedant lėšas.

Vidaus kontrolė. Patikrinimų metu dažnai nustatoma įstaigų vidaus kontrolės sistemos trūkumų, susijusių su netinkamu funkcijų atskyrimu ar interesų konfliktu. Vis dar nustatoma rimtų trūkumų valdant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, todėl įstaigos turi pasirengti atitinkamas vidaus politikos ir kontrolės procedūras, kad jų išvengtų. Taip pat įstaigos turėtų peržiūrėti nustatytas tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimo procedūras, taikomus technologinius sprendimus ir įsitikinti, kad jie veikia tinkamai ir veiksmingai.

Klientų lėšų apsauga. Be to, vis dar pasitaiko atvejų, kai įstaigos netinkamai užtikrina klientų lėšų apsaugą. Lietuvos bankas atkreipia dėmesį, kad įstaigos ne tik turi dokumentais patvirtinti minėtų lėšų apsaugos procesą, apskaitos ir vidaus kontrolės procedūras, bet ir užtikrinti, kad jais būtų nuolat vadovaujama.

Nagrinėjamu laikotarpiu prižiūrėdamas šį sektorių, Lietuvos bankas ir toliau daug dėmesio skyrė pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos, nuosavo kapitalo ir klientų lėšų apsaugos reikalavimų vykdymo kontrolei. Siekdamas įsitikinti, kaip įstaigos valdo rizikas, užtikrina atitiktį, atliko tam tikrų pasirinktų EPI ir MI temines analizes. Vykdydamas EPI ir MI priežiūrą, įvairių patikrinimų, dokumentinių analizių ir tyrimų metu nustatydamas trūkumų įstaigų vidaus kontrolės, rizikos valdymo ir valdymo sistemos srityse, išanalizavo, kaip EPI ir MI sekasi įgyvendinti [vidaus kontrolės ir valdymo sistemos patikimumo reikalavimus](#). Analizės metu įvertinta esama EPI ir MI sektoriaus padėtis, apžvelgtos susijusios problemos, nustatytos galimos rizikos ir pateiktos rekomendacijos dėl tolesnių veiksmų. Nustatyta, kad pusė tirtų įstaigų iš esmės atitinka reikalavimus, tačiau visiškai atitinkančių reikalavimus tarp analizuotų įstaigų nebuvo. Taip pat nustatyta, kad neperžiūrėti ir netvirtinami vidaus kontrolės ir valdymo dokumentai, nereguliuotos darbuotojų ir vadovų atsakomybės ribos ir atskaitomybė, nevykdoma rizikos analizė ir vertinimas. Pastebėta ir geroji praktika, kai darbuotojai supažindinami su personalo politika, susijusiais tvarkų aprašais, o šie veiksmai užfiksuojami ir išsaugomi, įvertinamos naujų arba plėtojamų informacinių technologijų (IT) panaudojimo versle galimybės, siekiant užtikrinti informacijos surinkimą, apdorojimą ir pateikimą laiku.

Taip pat, vykdamas EPI ir MI priežiūrą, buvo pastebėta, kad vidaus audito funkcija yra vykdoma netinkamai arba visiškai neįdiegiama. Todėl Lietuvos bankas išanalizavo ir įvertino, kaip atrinktos EPI ir MI laikosi [vidaus audito](#)

[funkcijos vykdymo reikalavimų](#). Vidaus audito funkcijos užtikrinimo tinkamumo analizės metu nustatyta, kad daugiau kaip pusė analizės dalyvių vidaus audito funkcijos vykdymą užtikrina tinkamai ar su nedideliais trūkumais. Vis dėlto nustatyta, kad nemaža dalis įstaigų audito funkciją vykdo su reikšmingais trūkumais, todėl vidaus audito tikslai gali būti nepasiekti. Įstaigos nepalaiko audituojamų sričių tęstinumo ir skiria nepakankamai dėmesio būdingoms rizikoms (operacinei, IT ir kibernetinio saugumo). Pastebėta ir gerų pavyzdžių, kai vidaus tvarkų aprašai yra periodiškai atnaujinami ir patvirtinami, kai reglamentuota ne tik vidaus audito vykdymo strategija, bet detalizuotos ir procedūros.

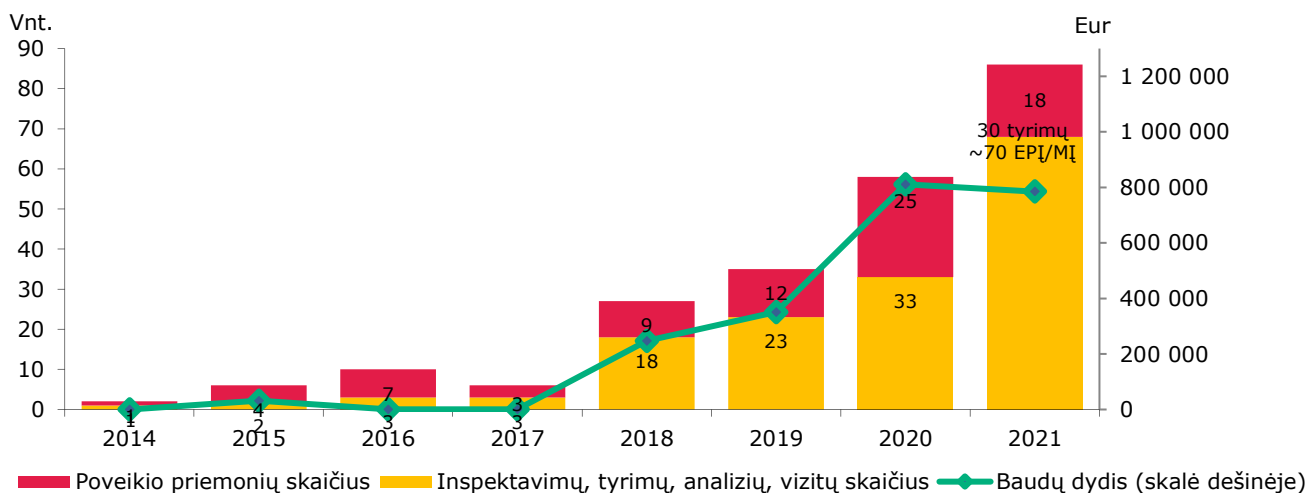
Lietuvos bankas taip pat atliko [EPĮ ir MĮ sudarytų su kredito įstaigomis klientų lėšų saugojimo sutarčių dokumentinę analizę](#) ir įvertino, ar sutarčių nuostatos užtikrina tinkamą ir efektyvią klientų lėšų apsaugą pagal Lietuvos Respublikos elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymo (EPEPIĮ) 25 straipsnio ir pagal Lietuvos Respublikos mokėjimo įstaigų įstatymo (MĮĮ) 17 straipsnio reikalavimus. Nustatyta, kad tik šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis vertinimui pateiktų sutarčių atitiko reikalavimus, 55 proc. reikalavimus tenkino iš dalies, o 19 proc. įstaigų šių reikalavimų netenkino visiškai. Sutartyse neįvardijama, kad lėšos, saugomos minėtose sąskaitose, yra klientų nuosavybė, neatskleidžiama, kieno naudai sudaroma sąskaitos sutartis, nenurodomas įstatymas, kuriuo vadovaujantis atidaryta tokia sąskaita, neaptariama vertybinių popierių saugotojo pareiga.

Po atliktų analizių Lietuvos bankas, siekdamas, kad tiek analizuotos įstaigos, tiek ir neanalizuotos įstaigos ištaisytų pastebėtas dažniausiai pasitaikusias klaidas bei trūkumus ir atkreipti dėmesį į nustatytą gerąją patirtį, analizių rezultatus apibendrino ir paskelbė vienlapiuose. Be to, atlikta EPĮ sektoriaus informacinių ir ryšių technologijų bei saugumo rizikos valdymo analizė. Analizės išvados ir rekomendacijos buvo pristatytos sektoriaus atstovams. Informacijos saugumo rizika EPĮ ir MĮ sektoriuje bus vertinama ir 2022 m.

Lietuvos bankas interneto svetainėje nuolat atnauja finansų rinkos dalyviams skirtų [dažniausiai užduodamų klausimų](#), [mokymų](#) ir [rekomendacijų įstaigoms](#) skiltis, skelbia pozicijas ir analizes atskirais klausimais.

Nuolat ieškoma būdų, kaip pasiekti rinkos dalyvius ir užtikrinti atitiktį reikalavimams (lūkesčių raštai, konsultaciniai renginiai), tačiau realią situaciją konkrečioje įstaigoje ar sektoriuje dažniausiai galima pastebėti tik patikrinimų, sektorinių analizių ar vizitų metu. 2021 m. atlikta daugiau kaip 30 patikrinimų, sektorinių analizių ar vizitų – jie bendrai apėmė apie 70 EPĮ ir MĮ. Dėl pažeidimų, valdant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką ir (arba) nuosavo kapitalo, ir (arba) teikiamų paslaugų atitikties turimai licencijai reikalavimų netenkinimo, ir (arba) veiklos nevykdymo daugiau kaip 12 mėn., panaikintos trijų įstaigų licencijos, devynioms įstaigoms skirtos baudos (žr. 1 pav.). Įvertinus vienos įstaigos finansinę būklę, dėl kurios galėjo būti pažeisti visuomenės, mokėjimo paslaugų vartotojų ir (arba) elektroninių pinigų turėtojų interesai buvo apribota šios įstaigos veikla. Plačiau apie Lietuvos banko taikytas poveikio priemones galima susipažinti Lietuvos banko [internetu svetainėje](#).

1 pav. Priežiūriniai EPĮ ir MĮ veiksmai

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Lietuvos bankas atnaujino ir parengė keletą aktualių EPĮ ir MĮ sektoriui [pozicijų ir gairių – į juos įstaigos turėtų atkreipti dėmesį ir įsivertinti atitiktį](#). 2022 m. sausio 27 d. atnaujinta [pozicija](#) dėl kriptoturto ir pirminio kriptoturto žetonų platinimo – joje atnaujinta informacija apie Europos Sąjungos (ES) institucijų paskelbtas pozicijas, patikslintos vartojamos sąvokos.

2022 m. kovo 1 d. buvo parengta [pozicija](#) dėl profesinės civilinės atsakomybės draudimo sąlygų, kai EPĮ ir MĮ teikia sąskaitos informacijos ir (arba) mokėjimo inicijavimo paslaugas. Joje išsakoma nuomonė, kad draudimo apsauga turėtų apimti ne tik minimalias draudimo sąlygas, bet ir asmens duomenų apsaugos ir kibernetinės rizikas. Pozicijoje išvardijamos minimalios draudimo sąlygos, kuriomis mūsų šalyje veikiantys draudikai teikia paslaugas EPĮ ir MĮ. Lietuvos banko vertinimu, neturėtų būti apsiribojama tik minimaliomis draudimo sąlygomis, todėl pozicijoje pateikiama siūlymų išplėsti draudimo apsaugą. Tai sudarytų sąlygas stiprinti įstaigų klientų interesų apsaugą, didinti mokėjimo inicijavimo ir sąskaitos informacijos paslaugų teikimo efektyvumą. Lietuvos banko žiniomis, pagrindinės konservatyvaus draudikų požiūrio priežastys yra susijusios su nepakankamai pažinta ir aiškia draudimo rizika (mokėjimo inicijavimo ir sąskaitos informacijos paslaugos yra gana naujos rinkoje) bei nesusiformavusia teismų praktika dėl tokio draudimo.

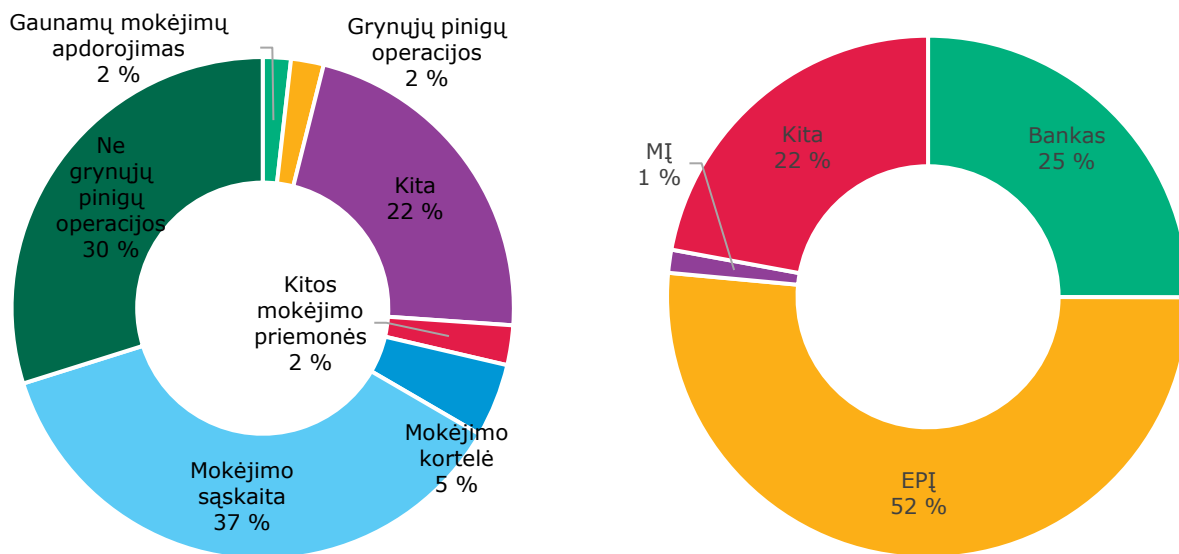
Lietuvos bankas įsitraukė į Europos bankininkystės institucijos (EBI) (angl. *European Banking Authority*) rengiamo atsakymo į Europos Komisijos [Call for Advice](#) dėl Antrosios mokėjimo paslaugų direktyvos (angl. *Payment Services Directive, PSD2*) peržiūros procesą. Buvo teikiami pasiūlymai dėl PSD2 keitimo įvairiose mokėjimo paslaugų ir priežiūros srityse, kuriose praktikoje kildavo iššūkių. 2022 m. birželio 23 d. buvo paskelbta EBI nuomonė dėl PSD2 [peržiūros](#).

Lietuvos banko valdybos 2022 m. birželio 16 d. nutarimu Nr. 03-91 „Dėl pelno įskaitymo į kapitalą tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Pelno įskaitymo į kapitalą tvarkos apraše, kuris taip pat taikomas EPĮ ir MĮ, detalizuojama, kokia informacija turi būti pateikta priežiūros institucijai, įstaigoms siekiant gauti leidimą įtraukti tarpinį arba metų pabaigos pelną į bendrą nuosavą pirmo lygio kapitalą.

Siekiami užtikrinti vartotojų teisių apsaugą, todėl Lietuvos bankui pateiktuose asmenų kreipimuose nurodytos aplinkybės yra vertinamos vykdant rizikos vertinimu pagrįstą (angl. *risk-based*) finansų rinkos dalyvių priežiūrą. Nustačius teisės aktų reikalavimų pažeidimus, sprendžiama, ar reikia atlikti atskirą tyrimą arba taikyti poveikio priemones finansų rinkos dalyviui. 2021 m. pusė visų skundų gauta dėl kredito įstaigų ir kitų mokėjimo paslaugų teikėjų teikiamų mokėjimo paslaugų. Su EPĮ ir MĮ teikiamomis mokėjimo paslaugomis buvo susiję daugiau kaip 50 proc. visų skundų (žr. 2 pav.). Dažniausiai, kaip ir 2020 m. (37 % visų gautų skundų dėl mokėjimo paslaugų), skundžiamasi dėl EPĮ ir MĮ mokėjimo paslaugų vartotojų vardu atidarytų mokėjimo sąskaitų, kurios naudojamos mokėjimo operacijoms atlikti. Tokie skundai daugiausia buvo susiję su mokėjimo sąskaitos atidarymu, tvarkymu ir uždarymu, mokesčių už mokėjimo sąskaitos tvarkymą taikymu. Tai skundai dėl sąskaitai pritaikytų apribojimų, dalykinių santykių nutraukimo dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimų taikymo. Taip pat gauta skundų dėl mokėjimo sąskaitai taikomų komisinių mokesčių, dėl rinkos dalyvio atsisakymo atidaryti sąskaitą.

Trečdalis skundų buvo susiję su mokėjimo operacijomis negrynaisiais pinigais. Tai skundai, susiję su mokėjimo operacijų negrynaisiais pinigais (kredito pervedimais) atlikimu ar neatlikimu, mokėjimo operacijos į mokėjimo sąskaitą neįskaitymu, komisinio atlyginimo už mokėjimo operaciją taikymu, informacijos apie mokėjimo operacijas (ne) pateikimu ir pan. Siekiant, kad vartotojai lengvai ir paprastai rastų visą aktualią informaciją apie skundų pateikimo tvarką ir skundo nagrinėjimo procesą, Lietuvos banko interneto svetainėje yra nauja [skiltis](#), kurioje aiškiai pateikta su vartotojų skundais susijusi informacija. Visa svarbiausia apibendrinta informacija vartotojams ir rinkos dalyviams, susijusi su paslaugų priežiūra, skelbiama ketvirtiniuose [vienlapiuose](#).

2 pav. Skundai pagal mokėjimo paslaugų teikėjo tipą ir mokėjimo paslaugos rūšį

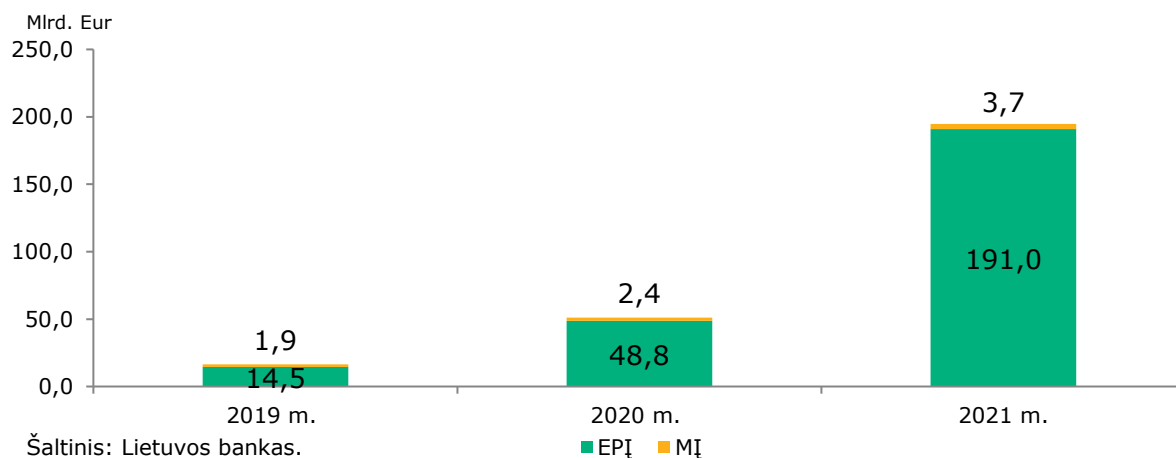

Šaltinis: Lietuvos bankas.

LIETUVOS RESPUBLIKOJE LICENCIUOTŲ EPĮ IR MĮ VEIKLOS REZULTATAI

Apžvelgiamu laikotarpiu ir toliau stebėta sparti sektoriaus plėtra. EPĮ ir MĮ mokėjimo operacijų suma sparčiai didėjo ir 2021 m. pabaigoje, audituotais duomenimis, sudarė 194,7 mlrd. Eur, o tai yra 3,8 karto daugiau nei 2020 m. pabaigoje (žr. 3 pav.). EPĮ ir MĮ pajamos iš licencinės veiklos per 2021 m. padidėjo 3,5 karto ir metų pabaigoje sudarė 502,1 mln. Eur: 92 proc. šių pajamų teko EPĮ, 8 proc. – MĮ (žr. 4 pav.).

3 pav. EPĮ ir MĮ mokėjimo operacijų suma

Šaltinis: Lietuvos bankas.

EPĮ ir MĮ skaičiaus dinamika. Apžvelgiamu laikotarpiu Lietuvoje veikiančių EPĮ ir MĮ skaičius išaugo 7 proc. ir metų pabaigoje sudarė 141. 2021 m. gruodžio 31 d. Viešajame elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų sąrašė buvo užregistruotos 87 EPĮ ir 54 MĮ, iš jų 5 EPĮ ir 10 MĮ turėjo ribotos veiklos licenciją¹, galiojančią tik Lietuvos Respublikoje, 4 MĮ turėjo licenciją teikti tik sąskaitos informacijos paslaugą². 2021 m., palyginti su 2020 m., didžiausias buvo EPĮ skaičiaus pokytis – padidėjo nuo 80 iki 87, MĮ – 2 įstaigomis.

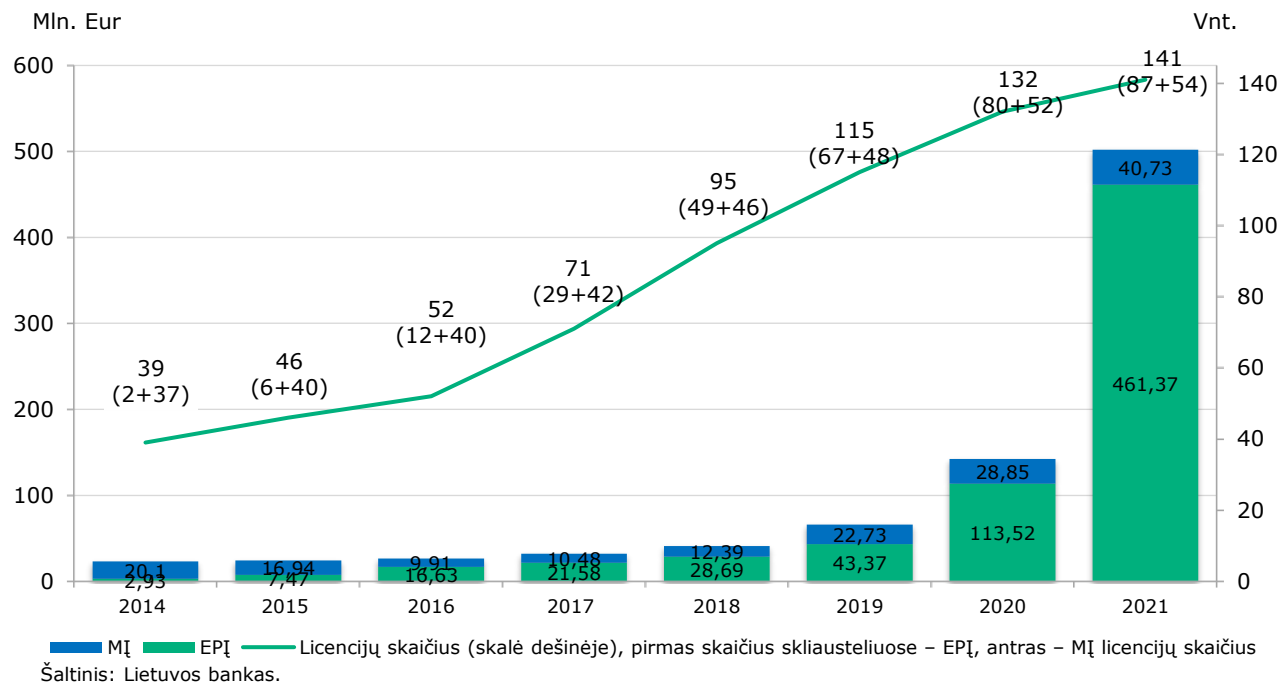
Nagrinėjamu laikotarpiu susidomėjimas galimybe gauti Lietuvos banko išduodamą EPĮ ar MĮ licenciją ir toliau buvo didelis. Vykdamt „Newcomer“ programą, 2021 m. į Lietuvos banką kreipėsi 81

¹ Pagal ribotos veiklos licenciją neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkis turi būti ne didesnis kaip 900 tūkst. Eur per mėn. ir (arba) per pastaruosius 12 mėn. įvykdytų mokėjimo operacijų sumos vidurkis – ne didesnis kaip 3 mln. Eur per mėn.

² Įstaigoms, turinčioms šią licenciją, nėra keliami kapitalo reikalavimai, tačiau būtina turėti profesinės civilinės atsakomybės draudimo apsaugą arba panašią garantiją.

potencialus rinkos dalyvis, besidomintis licencijavimo galimybėmis Lietuvoje. Daugiau nei pusė (68 %) programos dalyvių domėjosi EPĮ ir MĮ licencijomis. Vienu metu Lietuvos banke paprastai nagrinėjama apie 25–30 paraiškų gauti EPĮ ar MĮ licenciją, konkretus paraiškų skaičius nuolat kinta. Vertinant dalyvių geografiją, daugiausia susidomėjimo ir toliau sulaukiama iš įmonių, veikiančių Jungtinėje Karalystėje (JK) (26 %) ir JAV (14 %), trečioje vietoje – įmonės iš Lietuvos (10 %).

4 pav. EPĮ ir MĮ pajamos iš licencinės veiklos ir licencijų skaičius

Nors ataskaitiniu laikotarpiu 65 EPĮ ir MĮ veikė nuostolingai, vertinant tik tų EPĮ ir MĮ, kurių pagrindinę veiklos dalį sudarė licencinių paslaugų teikimo veikla, finansinius rezultatus, gautas 65,9 mln. Eur pelnas prieš apmokestinimą (išaugo 11 kartų), o mokėtinas pelno mokestis sudarė 16,2 mln. Eur (padidėjo 4,5 karto). Pažymėtina, kad net 93 proc. viso sektoriaus pelno prieš apmokestinimą priklauso vienam rinkos dalyviui, kuris sumokėjo 64 proc. viso sektoriaus pelno mokesčio.

Pažymėtina, kad EPĮ ir MĮ rinka vis dar formuojasi, o vidutiniškai lūžio tašką, kai pradeda veikti pelningai, pavyksta pasiekti maždaug trečiaisiais veiklos metais. EPĮ ir MĮ, kurioms privalu teikti metines veiklos ataskaitas ir kurių pagrindinę veiklos dalį sudarė licencinių paslaugų teikimo veikla, vidutinis darbuotojų skaičius³ per metus pasipildė 45 proc. ir sudarė 1 265, darbo vietų Lietuvoje jiems buvo sukurta vidutiniškai 1 051.

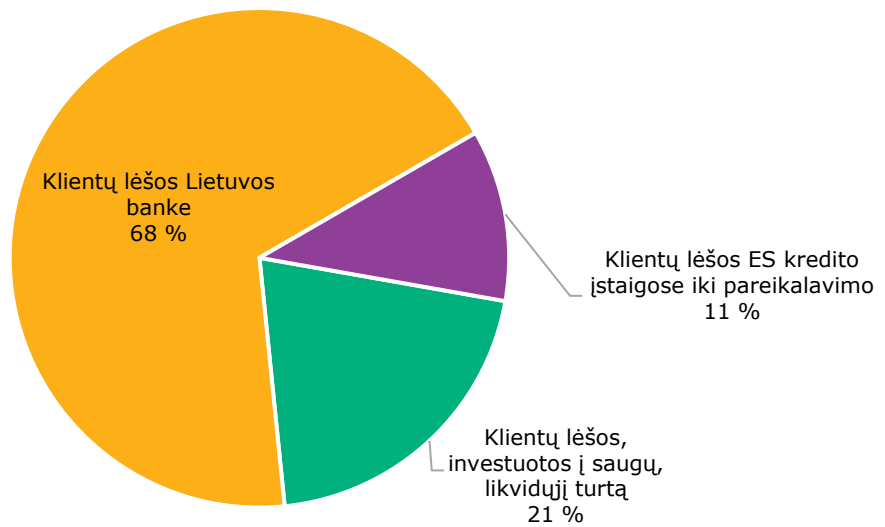
Apžvelgiamu laikotarpiu EPĮ ir MĮ didžiąją turimų klientų lėšų dalį (3,9 mlrd. Eur) sudarė suma, laikyta Lietuvos banke, antroje vietoje buvo lėšos, laikomos, Lietuvos ir ES kredito įstaigose, ir dalis klientų lėšų buvo investuota į saugų ir likvidų, mažos rizikos turtą⁴ (žr. 5 pav.). Neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkis⁵ 2021 m. pabaigoje, palyginti su 2020 m. pabaiga, išaugo 4 kartus ir siekė beveik 5 mlrd. Eur.

³ Vidutinis darbuotojų skaičius (apskaičiuojamas Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka).

⁴ Investicijas į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą sudaro indėliai, investicijos į skolas ir nuosavybės vertybinius popierius.

⁵ Neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkis – apskaičiuotas kaip finansinių įsipareigojimų, susijusių su kiekvienos dienos pabaigoje per praėjusius 6 mėn. išleistais elektroniniais pinigais, bendros sumos vidurkis, taikomas EPĮ.

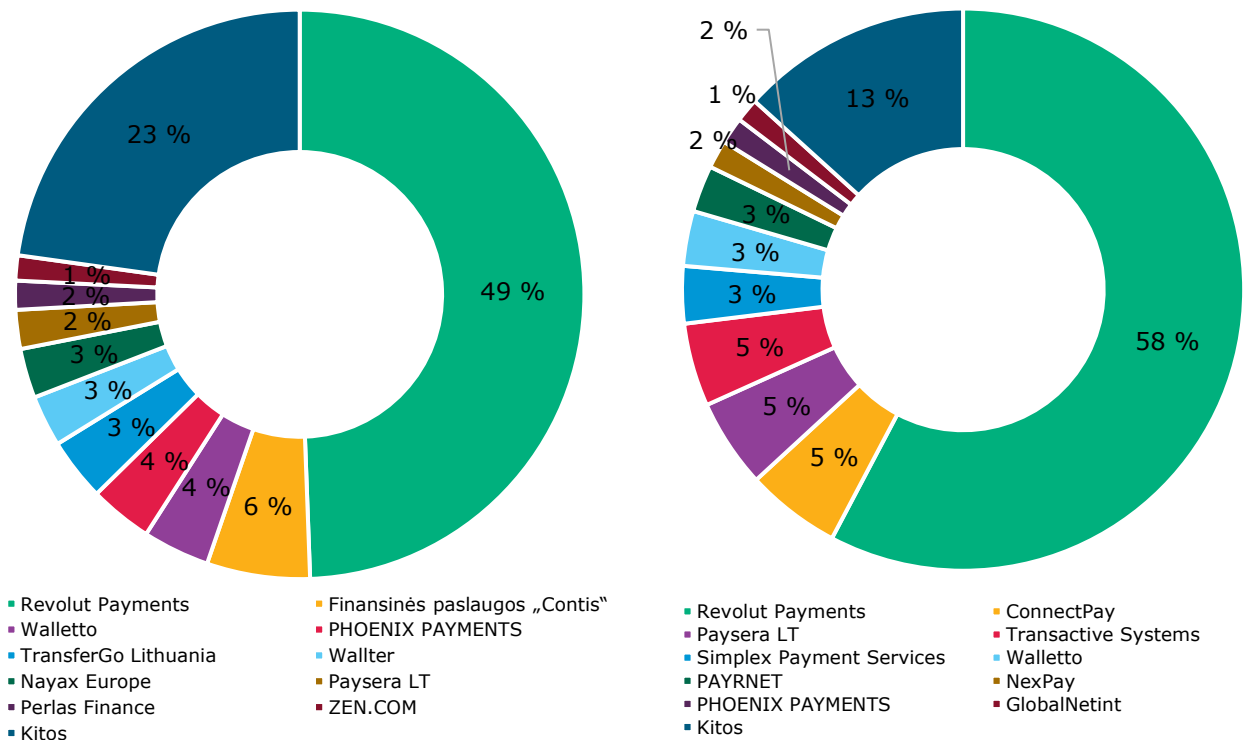
5 pav. EPI ir MI turimos klientų lėšos

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2020 m. didžiausią rinkos dalį užėmęs rinkos dalyvis, 2021 m. ne tik jos neprarado, bet dar ir padidino. Ataskaitiniu laikotarpiu didžiausią rinkos dalį tiek pagal licencinės veiklos pajamas, tiek pagal mokėjimo operacijų sumą užėmė Revolut Payments UAB, jos rinkos dalis pagal licencinės veiklos pajamas sudarė 49 proc. viso sektoriaus (2020 m. – 20 %). Pagal per pastaruosius 12 mėn. atliktų mokėjimo operacijų bendrą sumą daugiau nei pusę rinkos užėmė Revolut Payments UAB. Antra pozicija teko UAB „ConnectPay“, trečia – „Paysera LT“, UAB. Minėtų trijų EPI bendra mokėjimo operacijų suma sudarė 68 proc. visos mokėjimo operacijų sumos. Palyginti su 2020 m., 10 didžiausių EPI ir MI pajamos iš licencinės veiklos padidėjo nuo 68 iki 77 proc. sektoriaus pajamų, o mokėjimo operacijų suma – 5 proc. punktais (žr. 6 pav.).

6 pav. Didžiausios EPI ir MI pagal licencines pajamas ir mokėjimo operacijų sumą

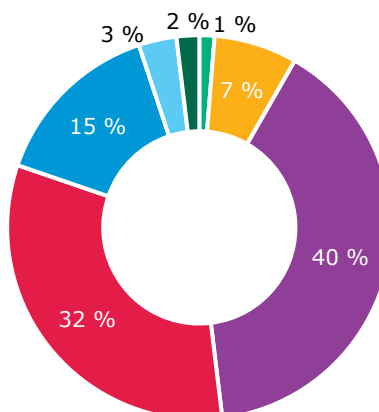

Šaltinis: Lietuvos bankas.

EPI ir MI teikiamų paslaugų pasiskirstymas per metus praktiškai nepakito. Ir toliau dominuoja mokėjimo priemonių išleidimas, gaunamų mokėjimų apdorojimas, kredito pervedimai ir pinigų perlaidos. 2021 m. gruodžio 31 d. duomenimis, iš Lietuvos bankui teiktų EPI ir MI paslaugų ataskaitų matyti, kad didžiąją dalį, kaip ir 2020 m., – 40 proc., teiktų mokėjimo paslaugų sudarė tiesioginio debeto operacijos, mokėjimo operacijos naudojantis mokėjimo kortele arba panašia priemone, kredito pervedimai. Taip pat nemažą dalį – 32 proc. (2020 m. gruodžio 31 d. – 34 %) – sudarė mokėjimo priemonių išleidimo ir gaunamų mokėjimų apdorojimo paslaugos (žr. 7 pav.). Minėtos paslaugos ir paslaugos, kurias teikiant sudaromos sąlygos grynuosius pinigus įmokėti į mokėjimo sąskaitą (išimti iš jos) labiausiai buvo paplitusios tarp EPI. MI dažniausiai teikė pinigų perlaidų ir gaunamų mokėjimų apdorojimo paslaugas. Mokėjimo inicijavimo ir sąskaitos informacijos paslaugos buvo pradėtos teikti tik 2019 m., įsigaliojus [Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai ES 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje](#) (Antroji mokėjimo paslaugų direktyva). Nors įstaigų, teikiančių minėtas paslaugas, skaičius didėja, tačiau stebimos minėtų paslaugų augimo tendencijos ne tokios sparčios kaip kitų paslaugų.

7 pav. Mokėjimo paslaugų pasiskirstymas

- Grynujų pinigų įmokėjimo paslaugos
- Grynujų pinigų išėmimo paslaugos
- Tiesioginio debeto operacijos, kredito pervedimai
- Mokėjimo priemonių išleidimas ir (arba) gaunamų mokėjimų apdorojimas
- Pinigų perlaidos
- Mokėjimo inicijavimo paslaugos
- Sąskaitos informacijos paslaugos

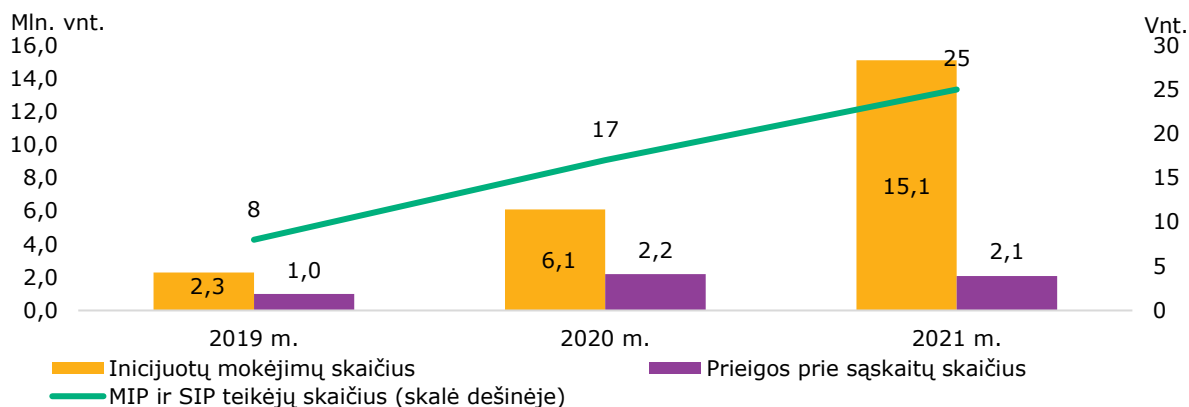
Šaltinis: Lietuvos bankas.

EPI ir MI, kurios teikė mokėjimo inicijavimo paslaugas (MIP)⁶ ir (ar) sąskaitos informacijos paslaugas (SIP)⁷, skaičius apžvelgiamu laikotarpiu toliau didėjo. Palyginti su 2020 m., EPI ir MI, kurios turi teisę teikti MIP ir (ar) SIP, skaičius išaugo 1,5 karto – tokių įstaigų 2021 m. pabaigoje buvo 25. Inicijuotų mokėjimų skaičius per metus padidėjo beveik 2,5 karto – iki 15,1 mln. vnt. mokėjimų, o sąskaitų, prie kurių prieigą turėjo SIP teikėjai, ataskaitiniu laikotarpiu buvo šiek tiek daugiau nei 2 mln. (žr. 8 pav.). MIP teikėjai suteikia galimybę užtikrinti lėšų gavėjui (prekybininkui), kad mokėjimas yra inicijuotas, siekiant paskatinti jį išsiųsti prekes arba suteikti paslaugą nedelsiant. Tokiomis paslaugomis prekybininkams ir vartotojams siūlomas alternatyvus sprendimas paslaugai „Bank link“, be to, vartotojams suteikiama galimybė apsipirkti internetu net ir tuo atveju, jei jie neturi mokėjimo kortelių. SIP teikėjai kaupia ir paslaugos vartotojui patogią formą (telefone, interneto paskyroje ir pan.) pateikia surinktą informaciją iš kitų jo sąskaitų, esančių skirtingose kredito įstaigose, EPI ir MI, suteikdami paslaugos vartotojui galimybę stebėti savo lėšų likučius, turėti išlaidų istoriją ir informaciją apie atliktas mokėjimo operacijas. Atsiranda verslo modelių, kai, gavus kliento sutikimą, sąskaitos informacijos paslauga naudojama siekiant suteikti klientui kitas finansines paslaugas, pavyzdžiui, vartojimo kreditą ar tam tikrą draudimo produktą, siekiant įvertinti kliento kreditingumą, prieš suteikiant jam kreditą ar pan.

⁶ MIP – tokia paslauga, kai mokėjimo paslaugų vartotojo prašymu mokėjimo nurodymas inicijuojamas iš mokėjimo sąskaitos, atidarytos kito mokėjimo paslaugų teikėjo įstaigoje. Teikdamas tik MIP, mokėjimo inicijavimo paslaugų teikėjas vartotojo lėšų neįgyja jokiam mokėjimo grandinės etape.

⁷ SIP – tai internetinė konsoliduotos informacijos apie vieną ar kelias mokėjimo paslaugų vartotojo turimas mokėjimo sąskaitas kito mokėjimo paslaugų teikėjo ar kelių mokėjimo paslaugų teikėjų įstaigose teikimo paslauga.

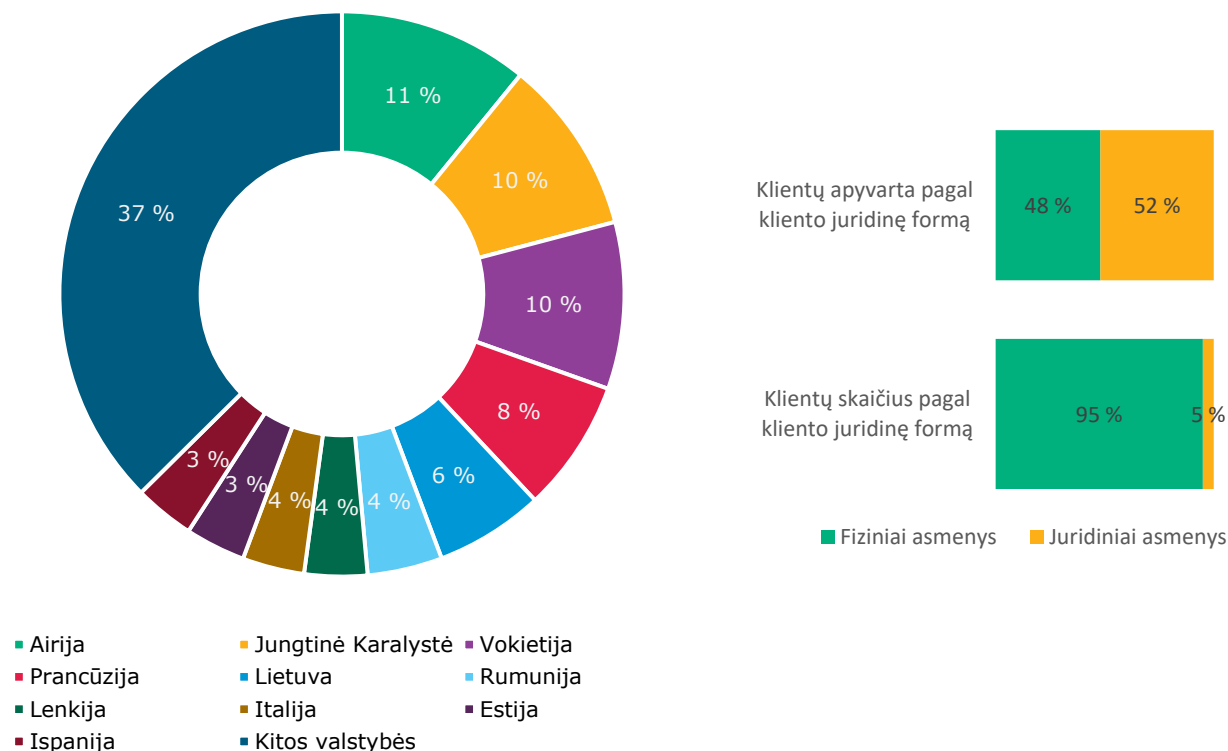
8 pav. MIP ir SIP teikėjų veiklos rodikliai

Šaltinis: Lietuvos bankas.

EPĮ ir MĮ 2021 m. turėjo beveik 10 mln. aktyvių klientų – apie 370 tūkst. jų buvo Lietuvos rezidentai. Didžiausią mokėjimo operacijų apyvartą sudarė juridinių asmenų vykdomi mokėjimai, pagal mokėjimo operacijų vertę dominavo mokėjimai iš (i) ES (žr. 9 pav.). Iš EPĮ ir MĮ teiktų 2021 m. gruodžio 31 d. pinigų plovimo ir (arba) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo priežiūrai skirtų ataskaitų matyti, kad pagal mokėjimo operacijų vertę daugiausia mokėjimo operacijų buvo atliekama tarp ES valstybių narių, pirmoje vietoje – Airija (11 % mokėjimo operacijų), 2020 m. pirmavo Vokietija. EPĮ ir MĮ sektoriuje didžiausią mokėjimo operacijų apyvartą (52 %) sudarė klientų (juridinių asmenų) atliekamos mokėjimo operacijos, nors jų dalis, palyginti su visų klientų skaičiumi, buvo tik šiek tiek didesnė kaip 5 proc.

9 pav. Mokėjimo operacijų vertė pagal šalis ir pagal klientų rūšis

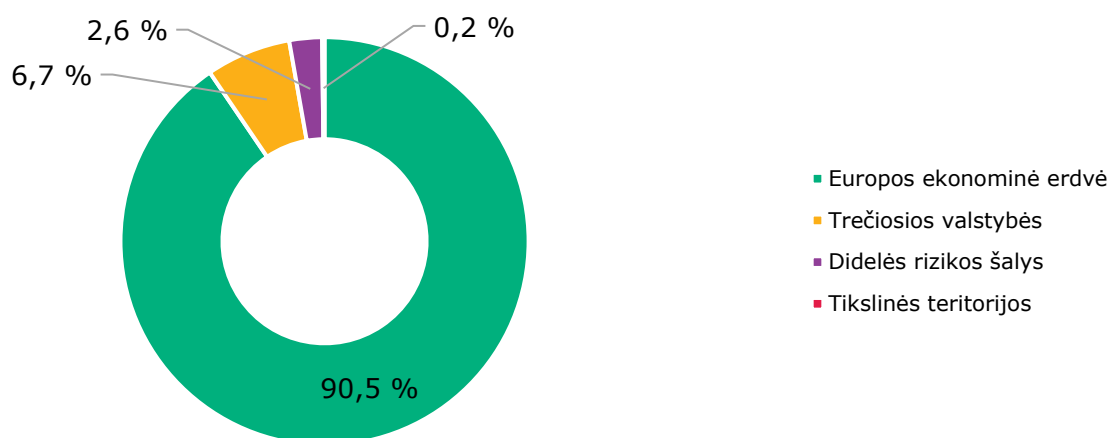

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Reikšminga sektoriaus plėtra nepadarė įtakos klientų nerezidentų pasiskirstymui pagal valstybių grupes. 2021 m., palyginti su 2020 m., klientų nerezidentų pasiskirstymas pagal valstybes praktiškai nepakito. Daugiausia klientų nerezidentų EPĮ ir MĮ turi Europos ekonominėje erdvėje – 90, o trečiojoje valstybėse – 7,

didelės rizikos šalyse – 3 proc. Klientų nerezidentų iš didelės rizikos valstybių šiek tiek padaugėjo, palyginti su 2020 m., tačiau tai siejama su buvusiu Maltos įtraukimu į FATF didelės rizikos valstybių sąrašą⁸ (žr. 10 pav.).

10 pav. EPĮ ir MĮ klientų nerezidentų skaičius pagal valstybių grupes (pagal pilietybę)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Kadangi EPĮ ir MĮ sektorius augo tiek pagal naujų klientų skaičių, tiek pagal naujus, veiklą pradėjusius rinkos dalyvius, todėl natūralu, kad nagrinėjamu laikotarpiu buvo stebimas augimas pagal visas mokėjimo kryptis. 2021 m. labiau matomas tolygus augimas beveik visose valstybių grupėse. Praktiškai didėjo mokėjimų proporcija į (iš) ne ES valstybių, tačiau toks proporcijos didėjimas buvo iš esmės nulėmtas aplinkybės, kad JK nuo 2021 m. nėra ES narė ir traktuojama kaip trečioji valstybė. Eliminavus JK veiksnį, valstybių grupių proporcija iš esmės nesikeitė, palyginti su 2020 m. Kitos pagrindinės ne ES valstybės, į (iš) kurių buvo vykdomos mokėjimo operacijos, yra Šveicarija, JAV, Norvegija ir kt.

Mokėjimo operacijų vertė pagal šalių grupes ir pokyčius

Valstybės	Mokėjimo operacijų vertė 2021 m., proc.	Augimas, palyginti su 2020 m.
Lietuva	6	2,9 karto
JK	10	3,8 karto
Kitos ES valstybės*	73	3,9 karto
Ne ES valstybės, neįskaitant JK	11	3,7 karto

Šaltinis: Lietuvos bankas.

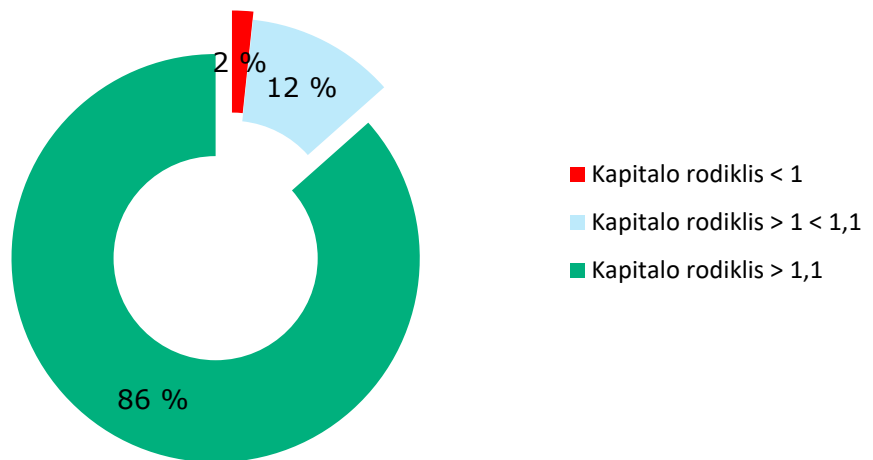
* Papildomai neįtraukiant Lietuvos ir JK.

Veiklos riziką ribojančių reikalavimų vykdymas turi būti užtikrinamas nuolat ir su atsarga. Dauguma EPĮ ir (arba) MĮ, turinčių ribotos veiklos licenciją, ataskaitinę datą vykdė joms taikomą neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkio ir (arba) mokėjimo operacijų sumos vidurkio reikalavimą. Nuosavo kapitalo rodiklis yra apskaičiuojamas kaip turimo nuosavo kapitalo ir apskaičiuoto nuosavo kapitalo poreikio santykis ir turi būti ne mažesnis nei 1. 2021 m. gruodžio 31 d. 86 proc. EPĮ ir MĮ viršijo nuosavo kapitalo rodiklį – jis buvo didesnis už 1,1 (žr. 11 pav.). Vis dėlto dviem EPĮ teko imtis priemonių, kad jų apskaičiuotas nuosavas kapitalas būtų ne mažesnis už nuosavo kapitalo poreikį. Pažymėtina, kad Lietuvos banko interneto svetainėje viešai skelbiama

⁸ Finansinių veiksmų darbo grupė (FATF) kovai su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu skelbia valstybių, turinčių rimtų trūkumų dėl pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos ir šių nusikaltimų užkardymo, sąrašus, kuriuose nustatytos didelės rizikos valstybės.

informacija apie kiekvienos [EPI](#) ir [MI](#) metų ir kiekvieno ketvirčio pagrindinius veiklos rodiklius ir veiklos riziką ribojančių reikalavimų vykdymą.

11 pav. EPI ir MI kapitalo rodiklis

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Be to, Lietuvos bankas kiekvieną ketvirtį skelbia sektoriaus apžvalgą apibendrintuose [vienlapiuose](#).